

Krobys gårdar genom tiderna

Krobykvarn maj - juni 2007

Sammanställda funderingar av Anders Dahlén

Kartor med ibland tillhörande texter har inhandlats från Lantmäteriets historiska arkiv i Gävle.

Dessa kartor har sedan bildat stommen i arbetet med att lokalisera Krobys gårdar och dess ägare samt brukare. Kartorna som finns i min ägo är:

- 1717 Ägodelning
- 1755 Delning skog
- 1770 Storskifte
- 1800 Storskifte
- 1803 Storskifte
- 1838 Ägobyte
- 1845 Laga skifte hemägor Kroby
- 1846 Laga skifte Skälby
- 1858 Laga skifte på skogsmark
- 1865 Ägobyte
- 1865 Häradsekonomisk karta
- 1951 Ekonomisk karta
- 2007 Fastighetskarta Kroby

På Lantmäteriets historiska arkiv finns ett antal kartor till med härledning till Kroby. Dessa får dock ligga kvar där och mogna en tid. Till kartorna hör även av lantmätaren gjorda förrättningstexter. Dessa texter skall jag försöka tolka och renskriva vart efter men det lär att ta ett antal år innan detta är klart.

Jag har redan nu fått välvillig hjälp med några dokument. Mer hjälp mottages tacksamt.

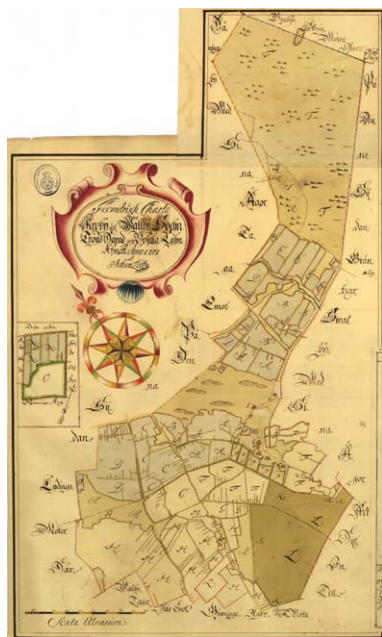
Förutom dessa gamla texter har jag originaldokument från Qvarnbolagets tid samt lite runt fastigheten Skälby No 1 numera Kroby 9:3.

Allt material finns eller kommer att finnas på min hemsida www.krobykvarn.se. Tyvärr har jag varit tvungen att märka på varifrån materialet kommer då det utan min vetskap dykt upp på olika ställen och i olika sammanhang på Internet utan min vetskap eller källa. Materialet kostar ju inte gratis för mig så lite kontroll vill jag ha. Mycket tråkigt är det. Man hade ju bara kunnat fråga så finns det nästan alltid en bra lösning. Vill du ha tillgång till omärkt material hör gärna av dig via e-post: krobykvarn@passagen.se.

En sak måste klaras ut innan vi ger oss ut på vandringen i Kroby är det här med gårdsnummer. Generellt kan sägas att fram till någon stans runt 1830 – 1847 finns det inga fastighetsbeteckningar på kartans gårdar. Numren/bokstäverna som anges oftast i "läsriktning" är Lantmätarens referenser för att koppla ihop texten med rätt gård. För att inte blanda ihop detta med senare kommande fastighetsbeteckningar och så kallad "Littera" inför jag ett eget begrepp: Jag kalla detta för Ben. = Benämns på karta/text med följande siffra/bokstäver. Ben.5 är således inte fastigheten Kroby No5 utan enbart en referenssiffra på kartan som jag benämner Ben.5.

Denna del behandlar vad som kan läsas ut ur själva kartbilderna. Den andra delen är mer omfattande och tar upp de personer som bott vid gårdarna. Med dessa två delar sammantaget hoppas jag att jag är på gång att ringa in Krobys historia på ett sådant sätt att den kommer till glädje för många framöver. En förhoppning är att fler släktforskare skall hitta sina anor här i Kroby och höra av sig med vad dom vet om dessa personers leverne här i Kroby och kanske på andra platser.

Detta om det praktiska nu skall jag försöka reda ut det här med Krobys Gårdar genom tiderna.

Vi börjar med den äldsta kartan från 1717.

En karta som är mycket detaljerad då man förstorar upp den. Man kan i stort se stolparna i de gårdesgårdar som inramar varje odlingslott.

Några detaljer som är viktiga att notera för den fortsatta tidsresan är bland annat:

På gränsen mellan odlingslotterna och höjderna upp mot skogsmarken finns ett torp inritat precis över gränsen mot Skälby. En grund finns registrerad i fornminnesregistret, RAÄ-153 och benämns på senare kartor "Furulid".

Strax nordost om denna har jag funnit ännu en grund som förefaller vara äldre. Denna har fått beteckningen KRO-19. Vilken av dessa grunder det utritade torpet stått på går inte att utläsa. Det kan ju även vara så att det finns ytterligare grunder i området som inte är återfunna eller på annat sätt utplånade för eftervärlden.

Det var det här med skogen i Kroby och hela Trögds härad vid denna tid eller skall man säga avsaknaden av skog.

För att beskriva detta tar jag mig friheten att låna några textrader ur boken "Historia om Enköpingsbygden". En bok som jag förövrigt varmt kan rekommendera om man vill läsa lite om historia i hela Enköpings Kommun.

Citat från avsnittet "Trögdbolag, vår äldsta skogsstadga?" sammanställt av Ingegerd Troedsson: "Bristen på skog blev med tiden katastrofal, främst i Lagunda, Åsunda och Trögd. En viktig orsak var svedjningen och gårdesgårdarna, skyldigheten att inhägna varje liten åkerlapp. Det var de unga plantorna och träden som strö med när störarna skulle fram och de vidjor som virades runt dessa.

En skogsordning tillkom visserligen 1734 men efterlevdes inte. Bristen på skog gjorde att folket i Trögden och Åsunda allt mer hänvisades till att köpa sin ved i Västmanland.

Laga skiftet kring mitten av 1800-talet (Kroby 1847), minskade radikalt behovet av gårdesgårdar. År 1851 kallade Uppsala läns landshövding Robert von Kraemer till ett möte i Toresta, där ett skogshushållningssällskap bildades för att sprida kännedom om skogen vård. Det blev Sveriges första frivilliga skogsvårdsförening. Förslag lades också fram om att stävja skogstölder och svedjande." (slut citat)

Ser man åter till 1717 års karta så är det mycket sparsamt med träd inritat och med modern datazoom ser det nästan ut som om det även är inritat stubbar. Kroby skog skulle då vid tiden bestå mestadels av stubbar. Det har även berättats att Kroby skog blev hårt ansatt vid tiden för de bägge världskrigen. Speciellt vid det första då stora mängder ved skeppades till Stockholm. Nu år 2007 har skogen på nytt växt till sig och stora områden av Krobyskog är på nytt kala efter avverkning. Man måste väl beundra naturen. Det människan tar tar naturen tillbaka bara den får lite tid på sig.

Vidare så finns det som idag kallas för "Eka ån" med ett tillflöde inritat. Detta hjälper till att bestämma läget för byns norra odlingslotter och skog.

Den kanske viktigaste inritningen är en källa i Krobys sydöstra hörn. Denna källa finns kvar än idag och nyttjas stundtals som vattenhål till Kroby Gårds boskap.

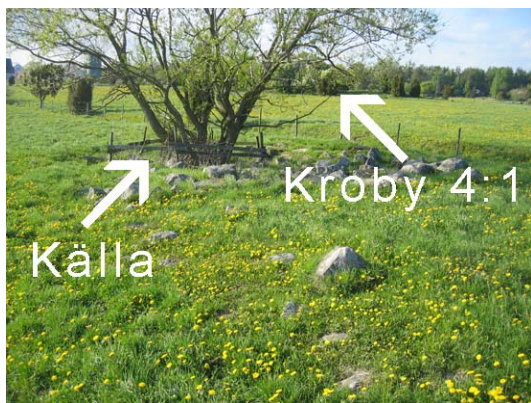
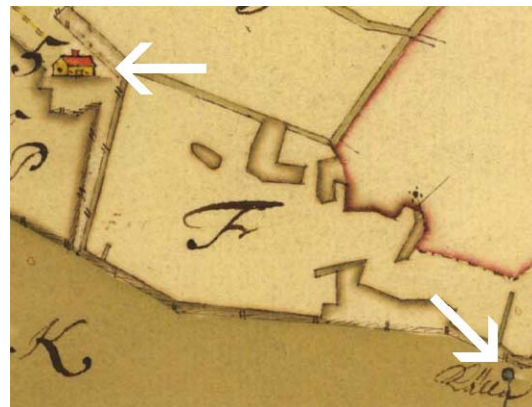
Källans läge bidrar till att bestämma läge på kartans numrerade gårdar. För att översätta avstånden till dagens karta gäller formeln:

$$M1 = 260 \text{ al} \times 59,4 \text{ cm} = 154 \text{ meter}$$

$$M2 = 360 \text{ al} \times 59,4 \text{ cm} = 214 \text{ meter}$$

Med dessa mått på den moderna kartan går det sedan att få ut GPS-punkter. Läger man in 660610 ; 157645 i GPS'n och knallar iväg ut i hagen hamnar man mitt på grunden efter Ben.5. Gamla måttet aln möter den nya tekniken GPS. Visst är det fantastiskt.

Visste du föresten att: En aln = 2 fot = 4 kvarter = 59,4 cm.

Här kan vi således fastställa att den gård som försetts med nummer 5 (Ben.5) är den gård som senare får fastighetsbeteckningen Kroby 4:1.

Idag finns stora delar av grunderna efter Ben.5 kvar på platsen och det går även att spåra husens placering efter kartan vid laga skiftet 1847.

Det har dessutom muntligen berättats av Gunbert Axelsson att grunderna är spår efter Kroby No 4

På kartan finns fem (5) numrerade fastigheter samt ett hus utan nummer. Till kartan finns en text där de inledande raderna är:

" *Notarium Explicatio*

Krobö består af 5 Gårdar och hafa utj Stångfall med hwarandra tillsammans 35 öresland"

Det går tyvärr inte att utläsa vad det onummerade huset är för något. Det finns som jag ser det fyra, säkerligen flera möjligheter. Det första är att det är denna gård som dyker upp som Kroby No 6. Mycket troligt

Ett andra alternativ är att det är denna som senare kommer att benämnas "Soldattorp". För detta alternativ är inritningen på rätt plats. Ett hett alternativ.

En tredje möjlighet skulle kunna vara att detta är "förlaga" till det senare Kroby No 3 men då skall gården flyttas 100 m i sydostlig riktning. Inte troligt.

Den fjärde är ju att det inte alls går att placera in i dagens sammanhang utan att den efter kartutgivningen utplånades. Gården Ben.1 är Kroby No 5 och då skall det vara ca. 120 meter i nord ostlig riktning till detta mystiska hus och då hamnar vi i området för "Soldattorpet". Vi saknar även en gård som kommer

att byggas som en mycket nära granne till Ben.1. Detta skulle kunna vara ett femte alternativ. När så småningom gården Ben.6 dyker upp så ligger den under Ben.1. Det som gör det hela ännu mera spännande och förvillande är att när det enligt karttexten blir "För dehlningen" så upptas helt plötsligt även en No 6. Om jag skulle tvingas ta ett beslut skulle det nog bli så att huset är Ben.6 senare lydande under Ben.1 för att ännu längre fram bli det som benämns som "soldattorp". Verksamheten vid Ben.6 flyttas och en ny gård byggs i anslutning till Ben.1 och då

skulle det mystiska huset bli "Soldattorp"? Ja, vi får se om det går att få rätsida på detta omärkta hus längre fram dock inte troligt.

Innan vi lämnar kartan från 1717 skall det även påtalas att Kroby by har genom åren haft utjordar i grannbyarna Dräggesta (se bild), Folsberga men framför att i Skälby. Mer om detta senare samt i den mer ingående beskrivningen av respektive gårdar.

1721 Arealavmätning (Lantmäteriet 03-VAY17)

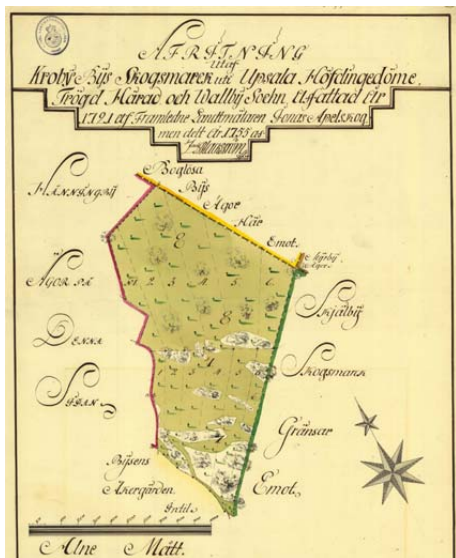
Kartan saknar textbilaga utan har bara ett försättsblad där det talas om att detta rör Skälby och en egomätning med Kroby år 1721 af Jonas Apelskog.

Synar man inritningen av gårdarna och jämför dessa med 1717 års karta har det inte skett någon förändring. Det lilla mystiska huset Ben.6 från 1717-års karta finns fortfarande inritat men benämns inte på denna karta heller.

Noterbart är en inskrivning uppe i Kroby-skogs sydvästra kant. Tyvärr oläslig? text men har säkerligen något att göra med Ben.2. Noteringen är i samma område som den på 1770 års karta tillkommande gården.

1755 Delning (Lantmäteriet 03-VAY-31)

Kartan omfattar förutom själva kartbilden också en skiss samt 36 stycken textsidor. Allt rör ägodelning i Kroby. Delningen blev utsatt 1721 men själva delningen blev inte av förrän 1755. Kartbilden är över själva Kroby-skog. Noterbart är att det är här som det för första gången noteras en Kroby 6 både i texten och som ägare av del i skogen. Tyvärr ingen bykarta så att det går att lägesbestämma Ben.6. Men vem vet när väl all text tillhörande denna karta är tolka så kanske det gömmer sig en placering av gården Ben.6 där.

Alla bönder var inte läs och skrivkunniga vid denna tid utan undertecknade med sina bomärken.

Fredrik Eriksson *Jacob Eriksson* *Anders Eriksson*
Anders Eriksson
 1755

1770 Storskifte (Lantmäteriet 03-VAY-44)

Till kartan finns 16 sidor text i form av bland annat protokoll från storskiftet. Gårdarna har här markerats med bokstäver A-F. På denna karta är det tidigare markerade mystiska huset inte uttrit. Här har Ben. A fått en ny mycket nära granne i gården Ben.F. Kan detta ge stöd för att det mystiska huset har avvecklats/flyttats och bildat en ny gård jämte Ben.A. Då skulle sålunda det mystiska huset varit den sjätte gården och legat ungefär på den plats där soldattorpet senare kommer att inritas. Hur som år 1770 fanns det sex gårdar i själva Krobys bykärna.

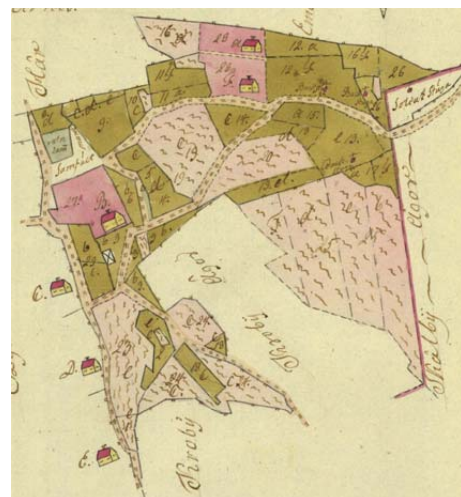
Nytt på denna karta är att det tillkommit en gård uppe i Kroby-skog. Gården är inritad på fält i skogen tillhörande Ben1 & 2. Det har inte gått att spåra denna gård som en egen gård och därav har det inte heller kunnat fastställas namn på personer som tillhört denna gård. Troligen

kan det ha varit någon typ av arrendegård som av markägarna tilldelats någon släkting. Annars är det en bra vald plats för gården om man ser till dagens markförhållanden på platsen. Plana ytor för odling, lite högre bergshöjder för att bygga ett hus på "torr mark". I det direkta närområdet finns även ett registrerat gravfält, RAÄ-114, samt en berghäll med skålgropar/älvkvarnar, RAÄ-94. Vid RAÄ-114 finns det registrerat två stycken resta stenar. Dessa kan nu sättas in i ett annat sammanhang som gränsmarkeringar till gården. I området finns även en naturlig vattenkälla. Detta gör det också lämpligt att placera en gård här. Man kan väl även anta att det funnits gott om sten på nära genom gravfältets placering, för att bygga husgrund och markera gränser. Man kan väl anta att gården av någon anledning inte blir speciellt långlivad på platsen. Den finns inte på kartan över Kroby-skog 1755 och den tas inte upp på bykartan år 1800.

1800 Delning (Lantmäteriet 03-VAY-63)

Till denna delning finns två kartor samt 35 sidor protokoll. Delningen avser storskifte på ängar till Kroby och Skälby samt Skälbys skogsmark. Det redovisas sex stycken gårdar A-F. Dessa har samma placering som på tidigare kartbilder. Nytt är att det nu finns med en soldatstuga precis i gränsen mellan Kroby och Skälby. Stugan ligger dock på Skälbysidan. Noterbart är att soldatstugan ligger inom samma område som det tidigare beskrivna mystiska huset. Samtliga gårdar i Kroby står i protokollet upptagna för "del i soldatjord". Tre backstugor har markerats ut i kartans norra del. Den första torde ha legat där det idag står en gammal smedja tillhörande Håningby 1:2. Här finns det även en i fornminnesregistret registrerad lämning RAÄ-135. Kan det

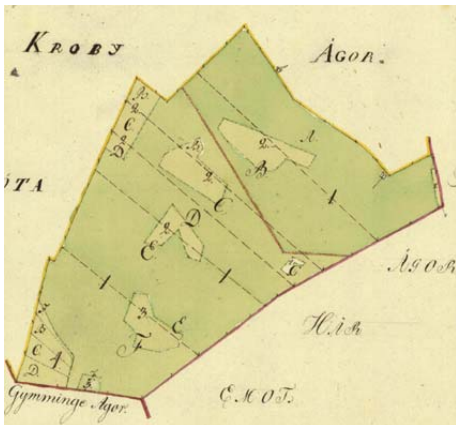
vara så att det är stenresterna efter denna backstuga som har makats ihop till en hög? Backstuga nummer två kan vara den som senare fram i tiden kallas för Tjärnströms koja och stod kvar en bit in på 1960-talet. Stugan är i vart fall inritad på denna plats. Kvar idag står ett ensamt litet hus. Sist det nyttjades torde vara då det på 1950-talet "bodde" två rymningsbenägna grisar i det. Den tredje och sista backstugan har kanske det största historiska betydelsen. Den är inritad i det område där sedermera gården Kroby No 3:1 kommer att ligga.

I detta område är det vissa saker som inte stämmer vad det gäller uppgivna årtal för byggnationer men detta kommer att tas upp mer då vi behandlar själva gården. Idag står en visthusbod på tomten som säkerligen är mycket äldre än övriga byggnader och sammanfaller i byggstil med nyss nämnda "svinhus" och något av de små husen som finns kvar på Kroby No 5. Intill nämndemannen Carl Anderssons gårdstomt (27) på gård B finns en samfällt mark som även innehåller en vattendam. Denna har under åren övertäckts och kvar idag är en brunn. I samband med markreglering på 1990-talet uppdagades att denna mark inte reglerats utan var en "gråzon" mitt i Kroby No 1. Det visade sig även att Håningby 1:2 hade del i denna mark och man begärde vid denna markreglering ersättning för frånträde av sin rätt till samfällden.

Till gården B finns även lotten 6 som består av lerjord. På denna lott är det inritat ett "större" hus alternativt ekonomibyggnad. Man slås lite av tanken vad detta kan ha varit då det i övrigt är fritt från denna typ av inritningar. Det finns en grund kvar som skulle kunna passa in på läget men frågan kvarstår. Vad är det för viktig byggnad som ritades in på kartan?

1803 Delning av Krobys äng (Lantmäteriet 03-VAY-64)

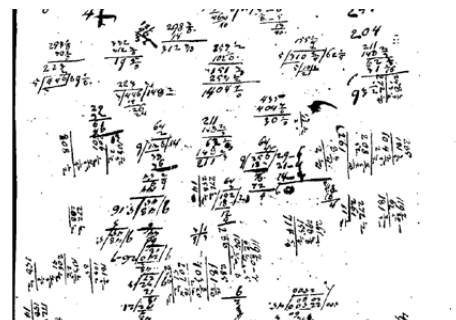
En delning av Krobys äng som upprättades 1803 och fastställdes den 18 juni 1804. Dokumentet består av en kartbild samt 6 sidor förrätningstext. Det finns inte så mycket att hämta historiskt på själva kartbilden. Förrätningstexten bekräftar de boende och ägare av respektive gård i Kroby vid tiden. Gårdar A – F anges. Noterbart är att det torde varit ett dödsfall i Kroby då gården F:s ägare skrivs som Carl Anderssons arvingar.

1826 Stängselåtgärd (Lantmäteriet 03-VAY-78)

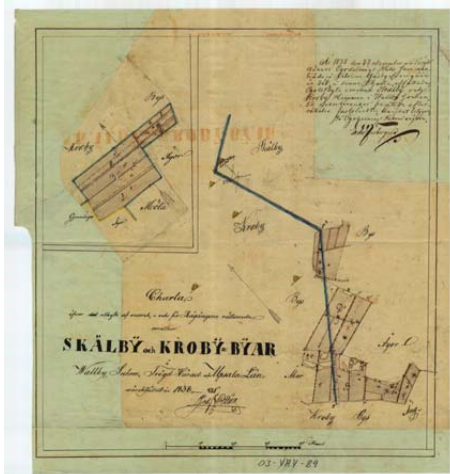
Detta dokument består av 12 sidor förrätningstext rörande hängnadsdelning mellan Kroby och Håningby. Förrättningen har ägt rum i decembermånad. Det saknas kartbild. Noterbart är att det i listan upptas Kroby No 5 två gånger med Anders Danielsson och Anders Carlsson som ägare/boende. Två av Krobys gårdar ligger vid tiden under Hacksta respektive Bryggholmens Säteri.

1830 Stängselåtgärd (Lantmäteriet 03-VAY-84)

Mera delningar vid Kroby. Denna gång är det en hängnadsdelningen mellan Kroby å ena sidan och Skälby och Utmyrby å andra sidan. Dokumentet omfattar 11 sidor text och saknar kartbild. Lite småkul är det att även kladd-anteckningarna finns sparade och dokumenterade. Kanske typiskt svenskt? Av texten utläser vi att Anders Danielsson har avlidit då han företrads av sina arvingar.

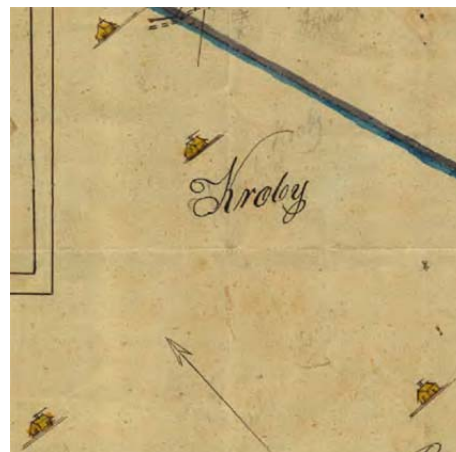

1838 Ägobyte (Lantmäteriet 03-VAY-89)

Ett ägobyte mellan Skälby och Kroby. Förutom kartan består förrättningen av 14 sidor text. I förrättningsprotokollet kan utläsas vilka som var boende/ägande vid gårdarna i Kroby men även i Skälby.

Anmärkningsvärt på kartan är på vilket sätt gårdarna markerats med hussymbol. I Kroby är fyra gårdar markerade och på Skälbysidan inga. Dessutom skall gårdarnas placering ifrågasättas då de verkar vara i stort slumpmässigt markerade.

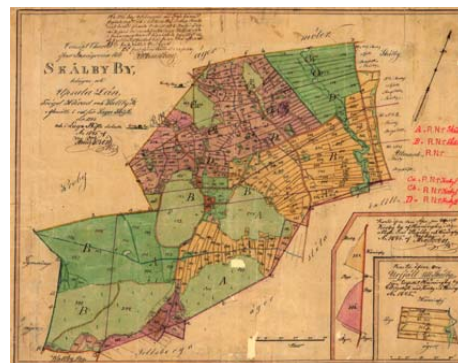
En teori om markeringen skulle kunna vara följande med ledning av kartan över laga skiftet i Kroby 1847: Det båda gårdarna Kroby No 5 har slagits ihop till en markering. Kroby No 3 dyker här upp för första gången som en gård på kartbilden. De båda

gårdarna Kroby No 1 och Kroby No 2 som också ligger mycket nära varandra har markerats med en gemensam hussymbol. Kvarstår gör då hussymbolen längst ned till höger på kartbilden ovan. Detta skulle då vara Kroby No 4. Av förrättningstexten går det att utläsa att Kroby fortfarande har fem numrerade gårdar varav det på Kroby No 5 namnges två personer, Jan Ersson och Eric Bengtsson. Precis som på kartan från 1800 finns här soldathuset inritat och detta precis på andra sidan gränsen på Skälby ägor.

1846 Laga skifte (Lantmäteriet 03-VAY-98)

Detta laga skiftet gäller grannbyn Skälby. Vid tiden hade Kroby stor inverkan på markerna i Skälby och ägde/odlade uppskattningsvis 40-45% av Skälbys odlingsyta. Detta torde varit ett omfattande laga skifte då dokumentationen förutom karta innehåller 71 sidor text rörande förrättningen. Med i förrättningen är även grannbyarna Folsberga och Håanningby. Här bekräftas också att Soldathemmet ligger på Skälby ägor och har lott nummer 1 på kartan. Området runt Soldathemmet litt Ca tillhör gården Kroby No 1 vid tiden ägandes av Anders Carlström. Totalt 3/8 mantal.

Noterbart och till viss del ännu aningen besynnerligt är att litt. Cb också tillhör Kroby No 1 men ägs av C.P Carlsson i Nederby och flickan Mariana Andersdotter till hälften vardera. Totalt? 1/8 mantal. På kartan ett år senare 1847 ser man att det finns gott om hus och backstugor på Kroby

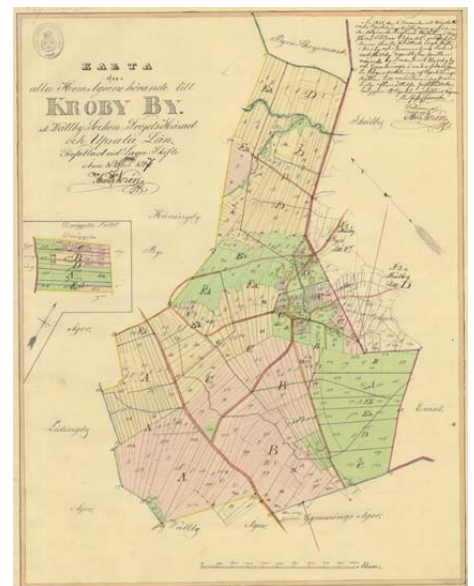
Sammanslag för Laga Skiftet			
1.	A.	Per Jacobsson Åker och Tomter	21
R.N.	Skälby 1	Ångersmark	12
Summa 61-283-25-29*85			
2.	B.	Fröken Pösse Åker och Tomter	21
R.N.	Skälby 2	Ångersmark	12
Summa 61-283-25-29*85			
Kroby			
1.	C.	Ångersmark	12
R.N.	Kroby 1	Ångersmark	12
Summa 12-253-12-30*50			
1.	Cb.	C.P. Carlsson och Mariana Andersdotter Åker och Tomter	11
R.N.	Kroby 1	Ångersmark	12
Summa 12-253-12-30*50			
3.	D.	Per Jacobsson Åker och Tomter	21
R.N.	Kroby 3	Ångersmark	12
Summa 12-253-12-30*50			

1. Kan det varit så att man brukade jorden tillsammans och utgick från en och samma gård Kroby 1:1 som den benämns på Skälbys skifteskarta. Senare i tiden har vi beteckningar så som Kroby 1:2 och Kroby 1:3 där 1:3 kommer att ligga på denna kartas litt Cb lottnummer 62. Det återstår en del att reda ut runt detta. Vidare ser vi att Kroby No 3 har mark i Skälby enligt litt. D. Inom denna mark finns även en gård inritad. Troligen är det denna gård som senare, 1947 i dokumentation har samma fastighetsbeteckning, Kroby 3:1 som sedermera Kroby No 3 också får. Gårdarna har samma ägare P.F Nauckhoff. Vidare kan vi utläsa att ägaren till

Skälby No 1 är Per Jacobsson och vid Skälby No 2 ägs av fröken Beata Pösse? och bebos av Anders Andersson.

1847 Laga akifte (Lantmäteriet 03-VAY-104)

Sa var det dags för det laga skiftet i Kroby. Här finns som väntat mycket information att hämta i det 96 sidor stora förrättningsprotokollet med bilagor. Till detta finns givetvis också en karta som även den ger mycket bra information. Det är väl här som Kroby formar till sig och ikläder sig en skepnad som kan avspeglas även i dagens Kroby. Vi har fastighetsbeteckningar som kommer att gälla en bra bit framåt i tiden. En kul jämförelse är att jämte denna karta lägga kartan från 1717. Båda har en bra detaljrikedom på hur husen på gårdarna var byggda i förhållande till varandra. Man kan då se hur gårdarna byggnadsmässigt förändrats under de 77 åren. På kartbladet redovisas även de ägor byns bönder har i Dräggesta Fallet. Dessa har således hängt med sedan 1717 års karta. Byn Dräggesta finner vi ca 3 kilometer syd ost om Kroby. Den gård som lantmätarna valt att på tidigare kartor numrera som 4 eller D finns inte kvar i byn. Denna gård har legat på lotten med nummer 69 som nu skiftas in till Kroby No 2 men har före skiftet tillhört No 3. Detta stärker teorin om att gården som tidigare benämnts 4 eller D har flyttats till platsen för Kroby No 3 då vi har samma ägare för dessa nämligen Nauckhoff på Hacksta Säteri. Om gården flyttats eller om olyckan har varit framme och gården brunnit ned eller något liknande har vi inte kunnat finna någon förklaring till men det kan anses som helt klart att den gamla gården 4/D är den samma, fast på annan plats som Kroby No 3 och är uppförd på lott 13 på kartan från 1800 där det är markerat en backstuga. Ägare till lott 13 är, ja just det majoren Nauckhoff på Hacksta Säteri.

Om gården flyttats eller om olyckan har varit framme och gården brunnit ned eller något liknande har vi inte kunnat finna någon förklaring till men det kan anses som helt klart att den gamla gården 4/D är den samma, fast på annan plats som Kroby No 3 och är uppförd på lott 13 på kartan från 1800 där det är markerat en backstuga. Ägare till lott 13 är, ja just det majoren Nauckhoff på Hacksta Säteri.

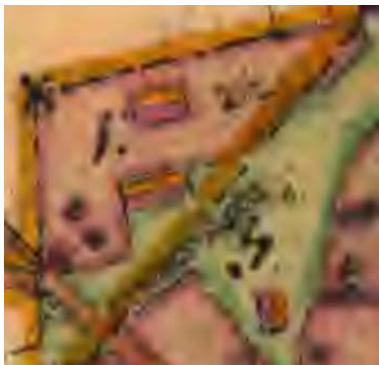
Två utav Krobys gårdar måste efter det laga skiftet utflyttas. Det är Kroby 4:1 som skall flyttas i västlig riktning över stora vägen och till en plats kallad Sätra. Fastighetsbeteckningen kommer senare att bli Kroby Sätra 4:1.

Grunden efter Kroby 4:1 finns kvar än idag och är förhållandevis välbevarad så att de flesta huskropparna går att skönja bland markvegetationen.

Lika illa går det för Kroby 5:3 vid detta skifte. Den skall även den utflyttas och det från den gamla bytomten. Vid tiden hade gården ny loge men stugan var förfallen och de andra husen var mycket gamla och således i sämre skick. Om nu husen var mycket gamla kan detta styrka teorin om att detta är det som tidigt benämndes nr 6 eller F. Hur som så skulle denna gård flyttas till littera Eb lott nummer 21 söder om vägen.

Denna lott kallas även för Qvarnbacken. Lite spännande benämning då vi har Krobys högsta punkt inom denna lott. Har det funnit en kvarn i byn före nuvarande kvarn? Hur som så byggdes det upp en ny gård Kroby 5:3 på denna lott vilket kommer att styrkas med kartan från 1865. Några hörnstenar kan idag skönjas på platsen, KRO-05 men det har varit viss brytning av sten i området då området i modern tid nyttjas som beteshage.

Vid det laga skiftet i Skälby 1846 fick Kroby av Skälby bland annat lott nummer 1 och lott nummer 3. Det är alltså på detta sätt som soldattorpet hamnar i Kroby. På lott nummer 3 finns det också ett hus inritat men vilken typ av byggnad detta är har vi ännu inte kunnat fastställa. Lott nummer 1 i Skälby får nummer 37 vid inskiftningen till Kroby. Det lite märkliga är att Skälbylotten nummer 3 åter verkar ligga i Skälby. Om denna har skiftats

tillbaka till Skälby har jag inte hittat några belegg för utan får lämna detta till framtiden för en eventuell lösning. I skiftesprotokollet har samtliga Krobys gårdar en andel av varierande storlek i lott 37, soldattorpet. I protokollet finns texter som behandlar Krobys gårdar med avseende på typ och i vilket skick dessa är byggnader är. Denna information kommer att finnas angiven för respektive gård i den historiska delen "Gårdssammanställning".

1858 Laga skifte Kroby skog (Lantmäteriet 03-VAY-106)

Detta protokoll består av en karta och 28 sidor text. Det finns några saker som är mycket intressanta för historien. Det första är att jämföra denna karta med kartan över Kroby skog år 1755. På denna karta har det markerats skog för sex gårdar i Kroby 1 – 6. Ser vi nu till gränsdragningen på 1858 års karta skiljer inte mycket. Det intressanta är att nu används littera och denna kan direkt härledas till den gård och fastighetsbeteckning det berör. Nummer 6 på 1755 års karta har här blivit littera Ea alltså Kroby 5:2's skog. Nummer 1 har blivit littera Eb. Vi måste således kunna fastslå att det lantmätaren på äldre kartor benämnde med siffran 1 eller A har varit två gårdar så vi har alltså funnit vår Kroby 6 och enligt delningsdokumentet 1847 lite nyare gården av de två och som med nu gällande beteckning således är Kroby 5:2.

Det andra är att på den plats uti skogen där det på 1770 års karta är inritat en gård finns fortfarande odlingsytor inritade och dessa tillhör littera Eb & A, alltså gårdarna Kroby 5:3 och Kroby 4:1.

Det tredje är att det i efterhand är inritat något som liknar ett hus samt ett kryss som markerar. Ja vad markerar det?

Denna husmarkering stämmer med en grund som återfunnits. Det är grunderna efter ett större och en mindre byggnad. Bostadshus och en bod? Denna lämning beskrivs mer ingående på KRO-02.

Noterbart är även hur man lyckats dela upp skogen tillhörande Kroby i nästan 200 stycken lotter.

1863 Häradsekonomisk karta (Lantmäteriet J112-74-5)

Denna karta har ett stort värde i sig då den spänner över hela Vallby socken och delar av Boglösa. Men för att hållas oss kvar i och runt Kroby tar vi på nytt till förstoringsglaset och granskar Krobys gårdar.

I NNV på kartan finns nu den från bytomten utflyttade Kroby 5:3 med på sin nya plats. I anslutning till Kroby 5:2 finns ett antal inritningar

som kan liknas med mindre byggnader liggandes efter genomfartsvägen. Om detta nu är byggnader kan man starkt ifrågasätta de registrerade gravarna, RAÄ-36 som finns på samma plats. Kan det vara så att antikvarien vid inventeringen 1976 samt 1980 varit lite fel ute i sin bedömning av området? På kartan finns ytterligare några hus som vi har historia att koppla till. Dessa redovisas separat. Soldattorpet är inritat på Kroby marker. I övrigt har vi gårdarna placerade på den plats

där de återfinns även nu i modern tid. Något anmärkningsvärt är att byggnaderna till

ursprungliga Kroby 5:3 och Kroby 4 fortfarande står kvar nästan 20 år efter uppmaningen till utflyttning vid det laga skiftet. Kroby 4 och dess nya läge är nu inritat på kartan väster om landsvägen. En liten notering som också skall göras är att det som senare kommer att betecknas som Kroby 1:3 ännu inte är inritat och den aktuella marken för gården ligger fortfarande på Skälby ägor. På denna karta får vi också redovisat den tidigare utägans placering i byn Dräggesta som ligger cirka 3 kilometer SO om Kroby.

1865 Ägobyte (Lantmäteriet 03-VAY-114)

Ett ägobyte i Kroby mellan A.P. Pettersson, litt: A och Anders Bergström, litt: Eb. Förrättningen omfattar en karta och 9 sidor text.

1868 Generalstabskartan (Lantmäteriet Västerås J243-74-1)

På denna karta finns inte så mycket historisk för Kroby att hämta. Det ändå må vara vägens sträckning. En väg finns genom Kroby på den plats där vägen går idag. Det verkar även som om det fanns en väg runt Kroby. Denna väg skall då ha gått norr om byn. En annan vägsträckning kan också ses mellan Dräggesta och Eka.

1873 Inställd förrättning (Lantmäteriet 03-VAY-118)

Mst Jan Erik Andersson för 5 rindlar	
Mst C. C. Eriksson	7
Mst C. Berglund	7
Mst A. P. Pettersson	7
Mst Jan Eriksson	4
Mst And. Bergström	3

Här skulle det ha utförts en jämkning av äng i Kroby. Men det verkar av olika anledningar aldrig kommit till ett avgörande. Inledande text finns samt en räkning till Krobys fastighetsägare med fördelning hur lantmätarens kostnader skulle fördelas mellan gårdarna.

1913 Vattenåtgärd (Lantmäteriet 03-VAY-133)

Ett 50-sidigt dokument med en karta som behandlar grävning av dike, Kroby, Skälby, Gymminge. En intressant kartbild för den tekniskt intresserade då det här efter konstens alla regler anges hur djupt varje markägare skulle gräva. Ju närmare mälaren diket kommer ju mer jobb för markägaren med grävningen. Djupangivelserna börjar på 1,35 och som djupast 2,20. Noterbart är att som sakägare anges C. V. Wiksell. Detta är alltså samma Wiksell som 1906 fick foten som mjölnare vid Krobykvarn. Det har fram till hit hänt något med fastighetsbeteckningarna. Wiksell skrivs som boende i Kroby. Han arrenderar gården som ligger på Skälby mark och senare benämns Kroby 3:1 tillsammans med gamla Kroby Nr 3.

1951 Ekonomisk karta (Lantmäteriet Boglösa J133-11H1f53)

Här har det nu ordnat till sig med fastigheterna i Kroby. Huskropparna är inritade på de platser de har idag. Husen i Enbacken och Björkbacken är ännu inte byggda. Det har fram till denna kartas utgivning skett ytterligare skifte/skiften i Kroby. I ett skifte med Skälby har gården som nu betecknas som Kroby 3:1 hamnat på Krobysidan av gränsen och har samma beteckning som gamla Kroby No 3. Belägg för denna numrering finns även i boken Sveriges Bebyggelse Landsbygden tryckt 1947. Här har nu även Kroby No 1 blivit två gårdar som på denna karta benämns 1:1A och 1:1B. I ovan nämnda bok är beteckningen Kroby 1:2 respektive Kroby 1:3. Den sistnämnde ligger på det som senast är känt som Skälby marker men nu alltså inom Krobygränsen. Den gamla gårdarna Kroby 5:2 har blivit 8:1 och Kroby 5:3 har fått beteckningen 9:1. Kroby 1:3 och 8:1 äger vid tiden för kartutgivningen mark på vad som senare skall bli mark tillhörande Håningby 1:2. Den så för Krobykvarn så betydelsefulla fastighetsbeteckningen 5:4 finns nu med på kartan. Noterbart är även att det måste varit en fornminnesinventering i byn före 1951 då kartan innehåller ett antal "R-märkta" områden. På kartbladet finns även det som i Gammalt i Kroby kallas "Gummans" och "Tärnströmskoja". Mer om dessa finns på KRO-09 och KRO-15.

1955 Flygfotoграфier (Svenska Aerobilder AB)

Detta kanske inte har så mycket med kartbilder över Kroby att göra men jag tycker att detta ger en bra bild över Krobys ursprungliga gårdar. Flygfotoograferingen utfördes från flygplan och året var 1955. Under respektive foto finns de fastighetsbeteckningar som på ovan redovisade kartor.

Kroby 1:8
Kroby 1:2

Kroby 2
Kroby B

Kroby 9:3
Kroby 1:3

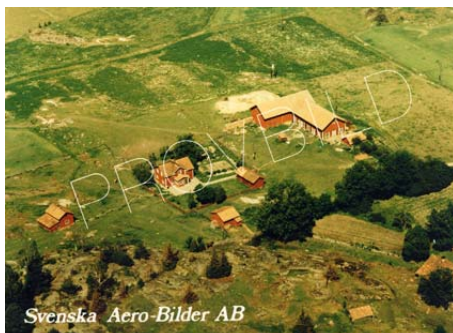
Kroby 11:1
Kroby 2:1

Kroby 3
Kroby C

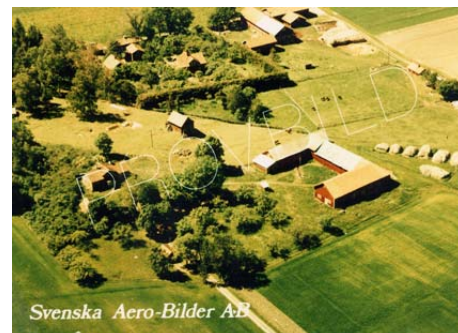
Kroby 3:3
Kroby 3:1

Kroby 4
Kroby D

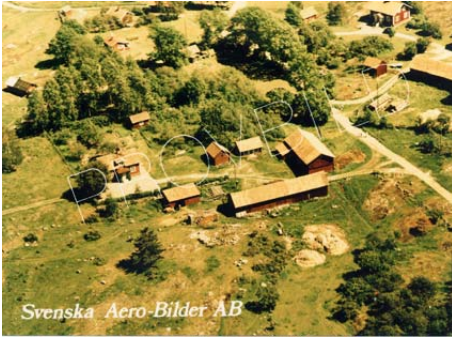
Skälby 5:1
Kroby 3:1

På Skälby marker

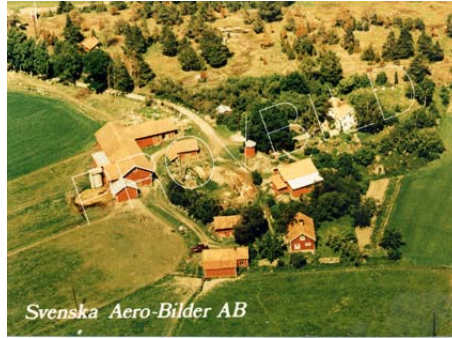

Kroby 4:1 Sättra
Kroby 4:1 Sättra

Kroby 5
Kroby E

Kroby 8:1
Kroby 5:2

Kroby 11:1
Kroby 5:3

Kroby 1
Kroby A

Kroby 6
Kroby F

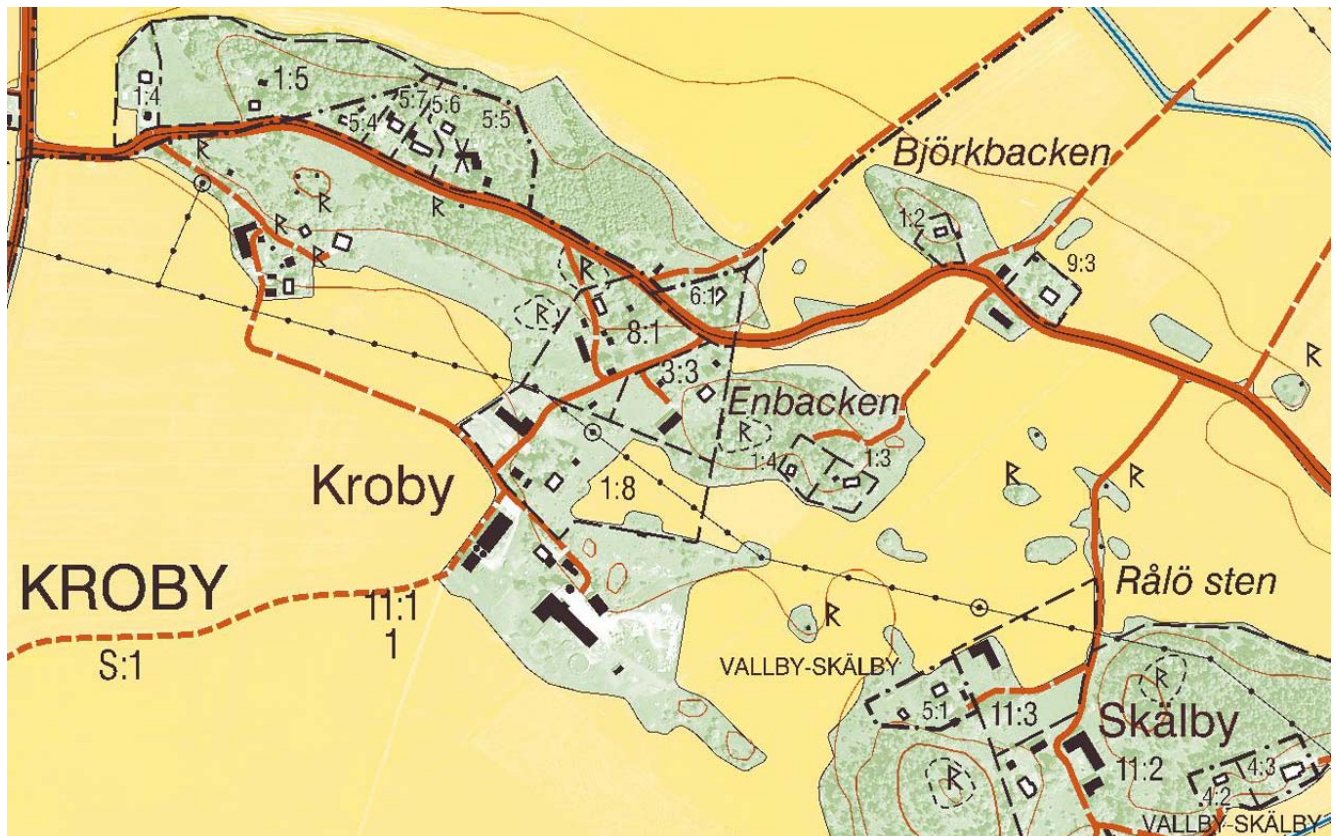

Kroby 5:5
Kroby 5:4

Krobykvarn

2007 Fastighetskarta (Lantmäteriets digitala webbshop)

Så var vi då framme i nutid efter en resa i kartorna värld under 290 år. Smått fantastiskt att det finns gamla kartor och dokument bevarade. Vad finns nu att säga om kartan av idag? Kanske inte så där rysligt mycket men ett par små saker skall jag dock göra dig uppmärksam på. För ett antal år sedan köptes Skälby 1:1 av Gården i Kroby 11:1. Nu mera funkar det så att det blir den ägande gårdens fastighetsbeteckningar som används. Jorden har fått samma beteckning 11:1 medan själva gården som avstyckats numera benämns Kroby 11:2. Det har även styckats två tomter i Skälby och även dessa har fått Krobynummer, 11:3 och 11:4.

Här kommer nu kartan över Kroby by som den ser ut i juni månad 2007. Använd den gärna för att titta i backspegeln med hjälp av flygfoton och fastighetsbeteckningarna här ovan. Ett tillägg blir väl soldattorpet som nu har beteckning Kroby 6:1. Detta är ju en spännande beteckning som jag varit inne på tidigare men nu skall vi inte börja om. Jag tror att jag med detta dokument har kommit ganska nära den historiska sanningen om hur det har sett ut i Kroby genom åren. Det återstår dock ett stort arbete med att helt tolka alla dokument som är knutna till kartorna. Det finns en hel del ytterligare information som kan tillföra en hel del om Krobys historia. I

förrättningstexten från det laga skiftet kan bland annat utläsas i vilket skick gårdarna var och vilken typ av byggnader som fanns på gården. Det finns också angivet vilka som brukade och bodde på gårdarna och vilka som var ägare. Det är inte alltid det stämmer överens med kyrkböckerna. Det verkar vara så att lantmätare och präster inte alltid haft samma uppfattningar. Det har visat sig att det är Lantmäteriet som har den mest trovärdiga informationen.

Detta dokument skall ses som en första Beta version. Det återstår en hel del arbete för att få detta komplett. Bland annat skall fastighetsboken över Kroby bearbetas och jämföras med de uppgifter vi fått ut via kartornas förrättningstexter.

Jag söker Dig som vill och har intresset för Kroby och dess historia. Det finns massor du kan hjälpa till med. Hör gärna av dig om du vill ta tag i en liten bit av det historiska Kroby.

Kroby 2007-06-07
Anders Dahlén
krobykvarn@passagen.se

Andra delar som är under bearbetning i sökandet efter det historiska Kroby:

- Historien om Krobykvarn (Senast rev. 2005-03. Behov av uppdatering då nya uppgifter inkommit)
- Renoveringen av Krobykvarn (Uppdateras regelbundet men bara på Internet, krobykvarn.se)
- Ägarlängd för Krobys gårdar (Arbete pågår)
- Personer i Kroby genom åren. (Arbetet pågår)
- Gammalt i Kroby (Uppdateras då nytt framkommer. Tillsvicare bara på Internet, krobykvarn.se)
- Fornminnen i Kroby (Uppdateras då nytt tillkommer. Tillsvicare bara på Internet, krobykvarn.se)
- Stenkedjan? Som passerar Kroby (Undersökningar pågår. Bara på Internet, krobykvarn.se)